

ANTONI MAGDOŃ

WPLYW REGULACJI BAZYLEA III NA SEKTOR BANKÓW SPÓŁDZIELCZYCH W POLSCE

WPROWADZENIE

Kryzysy bankowe nie są rzadkością. Według Bazylejskiego Komitetu Nadzoru Bankowego od roku 1985 mieliśmy już kilkadziesiąt kryzysów, które niosą ze sobą bardzo wysokie koszty dla społeczeństwa¹. Kryzys finansowy lat 2007-2009 miał bardzo ostry przebieg pomimo obowiązywania Nowej Umowy Kapitałowej (Bazylea II). Wiele instytucji finansowych nie przetrwało na rynku bądź znalazło się w sytuacji wymagającej skorzystania z pomocy z zewnątrz.

Rozmiar tego kryzysu przekonał wszystkich, że niezbędne jest zweryfikowanie zarówno zasad funkcjonowania rynku finansowego, jak i stosunków między rynkiem a państwem, w tym w zakresie wpływu państwa na rynek finansowy². Konieczne stało się zapoczątkowanie działań związanych z przygotowaniem uregulowań skuteczniej chroniących klientów banków przed niedostatecznym zabezpieczeniem się przez nie na wypadek kryzysu. Korzyści z wprowadzenia nowych regulacji odniesie cały sektor bankowy, w tym banki spółdzielcze, które skuteczniej będą mogły rywalizować z bankami komercyjnymi.

Wspomniany kryzys wskazał, jak ułomne są obowiązujące wymogi kapitałowe. Dotyczyły one zarówno jakości, jak i ilości gromadzonych kapitałów. Ponadto przypadek belgijsko-francuskiego banku Dexia zwrócił uwagę na

Dr hab. ANTONI MAGDOŃ – Dyrektor Regionu Banku Pekao SA; e-mail: antoni.magdon@gmail.com

¹ *To end all crises? Implementing Basel III In the European Union. A position paper on CRDIV/CRR*, "Finance Watch" 2012, February, s. 3.

² M. ŻUKOWSKI, H. ŻUKOWSKA, *Reasons for financial crises in the context of the mortgage market crisis*, "Central European Review of Economics & Finance" 2011, nr 1, s. 31.

fakt, że nawet przestrzegając obowiązujących norm współczynnika wypłacalności, można znaleźć się w trudnej sytuacji, wymagającej pomocy ze strony rządu. Przyczyną tej sytuacji były problemy płynnościowe grupy. W związku z powyższym podczas prac nad nowymi uregulowaniami starano się, aby weryfikowały one płynność instytucji finansowych³.

Miniony kryzys finansowy na międzynarodowych rynkach finansowych uwidocznił wiele słabości zarówno w dotychczasowym systemie regulacji nadzorczych, jak i praktykach sektora bankowego z zakresu zarządzania ryzykiem.

Konsekwencje tego kryzysu były niezmiernie bolesne w szczególności dla krajów Unii Europejskiej. Według szacunków Międzynarodowego Funduszu Walutowego straty europejskich banków w następstwie kryzysu w latach 2007-2010 wyniosły blisko 1 bln € lub 8% Produktu Krajowego Brutto (PKB) krajów UE. W celu rekonstrukcji stabilności w sektorze bankowym i zapewnienia dostępności kredytowania w realnej gospodarce kraje członkowskie Wspólnoty Europejskiej zostały zmuszone do podjęcia nadzwyczajnych działań – ratowania banków z pieniędzy podatników. Do października 2010 r. Komisja Europejska przeznaczyła 4,6 bln € pomocy państwowej dla instytucji finansowych, z czego więcej niż 2 bln € wykorzystano w latach 2008-2009⁴. W następstwie kryzysu władze nadzorcze pod przywództwem Bazylejskiego Komitetu ds. Nadzoru Bankowego (Komitet Bazylejski) podjęły działania o charakterze globalnym i lokalnym, zmierzające do opracowania regulacji ostrożnościowych, których celem ma być wzrost odporności sektora bankowego na niekorzystne warunki finansowe (poprawa stabilności rynków finansowych), polegające głównie na wzmocnieniu zasad zarządzania funduszami własnymi i ryzykiem utraty płynności. Od września 2008 do grudnia 2010 r. Komitet Bazylejski przygotował zestaw publikacji określających zmienione nowe regulacje ostrożnościowe, a polegające m.in. na określeniu:

- bardziej precyzyjnej definicji funduszy własnych, mających poprawić ich trwałość i możliwość pokrycia strat
- limitów na ekspozycje wobec banków
- jakościowych i ilościowych norm płynności
- limitów niezależnych od ryzyka (współczynnik dźwigni finansowej)

³ T. WALIGÓRA, *Wprowadzenie uregulowań Bazylea III oraz jego skutki dla bankowości polskiej i europejskiej*, "International Business and Global Economy" 2013, nr 32, s. 203-204.

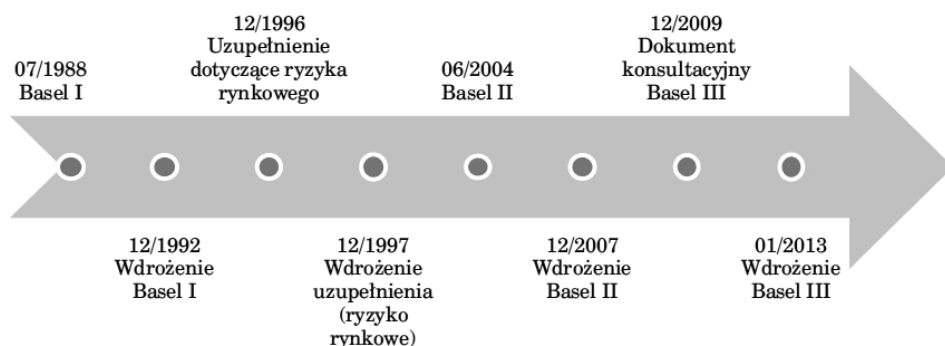
⁴ T. WOLANIN, *Szok regulacyjny a konkurencyjność i rozwój sektora bankowego*, red. S. Kasiewicz, L. Kurkliński, Warszawa: Fundacja WIB 2012, s. 173.

- norm antycyklicznych (np. bufor antycykliczny, bufor ochrony funduszy, rezerwy obejmujące cały okres cyklu gospodarczego)
- podwyższonych wymogów ilościowych i informacyjnych odnośnie do ekspozycji z tytułu sekurytyzacji i resekurytyzacji
- podwyższonych wymogów kapitałowych na ryzyko rynkowe⁵.

1. REGULACJE BAZYLEA III

Głębokość kryzysu finansowego lat 2007-2009 i obnażenie przez ten kryzys słabości regulacji sektora finansowego spowodowały, że niemalże równocześnie z wprowadzaniem w życie postanowień Bazylei II prowadzone były już prace nad nową Umową⁶.

W celu poprawy stabilności sektora finansowego oraz niedopuszczenia do kryzysów finansowych w przyszłości rządy krajów rozwiniętych, w tym Wspólnoty Europejskiej, postanowiły wprowadzić nowe zalecenia regulacyjne dotyczące wymogów kapitałowych w sektorze bankowym (Bazylea III)⁷.



Rysunek 1. Historia kapitałowych regulacji ostrożnościowych

Źródło: A. STOPCZYŃSKI, *Nowe aspekty jakości nadzorczej w projekcie „Bazylea III”*, „Bezpieczny Bank” 2012, nr 3(48), s. 116.

⁵ Tamże, s. 173.

⁶ W. MAŁECKI, *Regulacje sektora bankowego*, „Prace i Materiały Instytutu Rozwoju Gospodarczego Szkoły Głównej Handlowej” 2014, nr 94, s. 166.

⁷ T. WOLANIN, *Szok regulacyjny*, s. 185.

Nowe regulacje zaostrzyły kryteria uznawania składników kapitału banku za fundusze własne poprzez doprecyzowanie warunków, jakie muszą spełniać zarówno składniki funduszy podstawowych, jak i uzupełniających. W konsekwencji fundusze dodatkowe (Tier 3) zostały usunięte z rachunku funduszy własnych. Dodatkowo minimalny poziom funduszy podstawowych w formie kapitału akcyjnego banku rośnie stopniowo, by osiągnąć w 2019 r. poziom 7% (uwzględniając bufor ochrony kapitału).

Z powodu dużego wpływu na sektor bankowy podwyższenie poziomu minimalnych wymogów kapitałowych zostało rozłożone w czasie. Minimalny poziom funduszy własnych mierzony udziałem aktywów ważonych ryzykiem zostanie stopniowo podniesiony, by od roku 2019 wynieść przynajmniej 10,5%⁸.

Regulacje wprowadzają nowe kategorie wymogów, mających na celu ograniczenie pro-cykliczności dotychczasowych regulacji Bazylea II: bufor ochrony kapitału i bufor antycykliczny oraz następuje zmiana podejścia do szacowania odpisów z tytułu utraty wartości na podstawie pełnego cyklu gospodarczego, a nie jedynie poniesionych strat. Bufor ochrony kapitału ustalony na stałym poziomie 2,5% aktywów ważonych ryzykiem powyżej minimalnego poziomu kapitału regulacyjnego musi znajdować odzwierciedlenie w kapitale akcyjnym po uwzględnieniu pomniejszych.

Bank powinien posiadać fundusze własne na poziomie co najmniej 10,5% RWA (w tym CET1 na poziomie co najmniej 7% RWA). Bank może „delikatnie wykorzystywać bufor” (tj. wykazać współczynnik wypłacalności niższy niż 10,5%, ale nie mniej niż 8%) celem utrzymania działalności, tj. niedopuszczenia do konieczności nadmiernego ograniczenia RWA (delewarowania). W takiej sytuacji bank musi poświęcić zysk na odbudowę bufora. Nie wolno natomiast zwolnić nadwyżki, tj. zejść poniżej 10,5% RWA w celu wypłaty dywidendy, skupowania własnych akcji oraz wypłacania bonusów⁹.

Tempo budowania bufora jest zależne od bieżącej wartości CET1, determinującej udział wypracowanego przez bank zysku, który powinien być przeznaczony na zwiększenie funduszy własnych.

⁸ T. WOLANIN, *Szok regulacyjny*, s. 174.

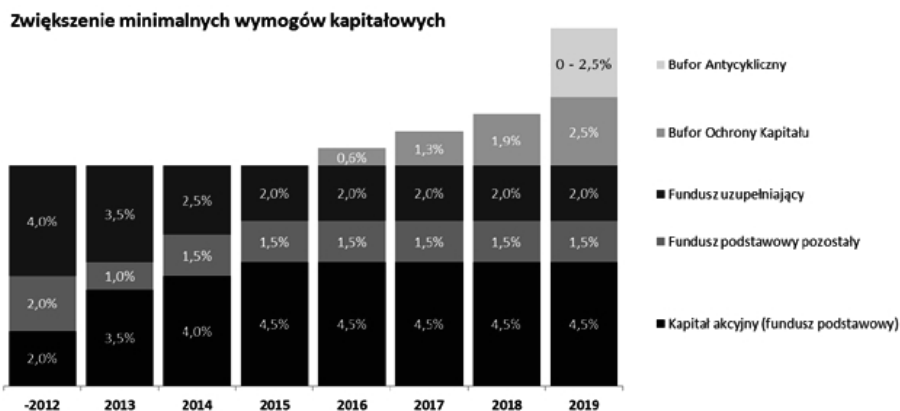
⁹ A. STOPCZYŃSKI, *Nowe aspekty jakości nadzorczej w projekcie „Bazylea III”*, „Bezpieczny Bank” 2012, nr 3(48), s. 122.

Tabela 1. Zalecany udział wypracowanego zysku przeznaczony na budowę bufora ochrony kapitału (w %)

CET 1	Minimalny udział zysku zatrzymanego
4,5-5,125	100
> 5,125-5,75	80
> 5,75-6.375	60
> 6,375-7,0	40
> 7,0	0

Źródło: A. STOPCZYŃSKI, *Nowe aspekty*, s. 123.

Bufor antycykliczny może zawierać się w granicach od 0 do 2,5% kapitału akcyjnego lub innej formy kapitału, pozwalającej w pełni pokrywać straty zgodnie z krajowymi regulacjami. Wysokość graniczna bufora ustalana jest na poziomie poszczególnych krajów członkowskich i należy do kompetencji władz nadzorczych danego kraju, tj. KNF w przypadku polskiego sektora bankowego¹⁰.



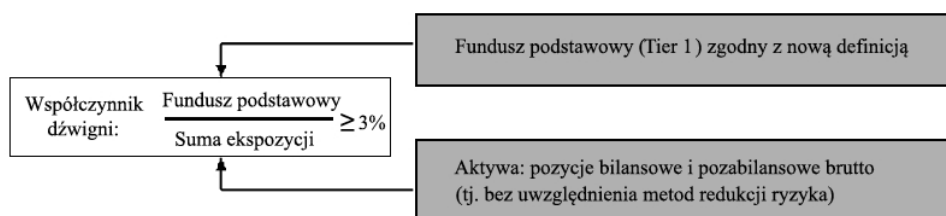
Rysunek 2. Bazylea III – wymogi kapitałowe

Źródło: T. WOLANIN, *Szok regulacyjny*, s. 175.

¹⁰ T. WOLANIN, *Szok regulacyjny*, s. 174.

Wprowadzenie współczynnika dźwigni jako uzupełnienia do miernika opartego na ryzyku funkcjonującego w obecnych regulacjach Bazylea II ma na celu ograniczenie zbytniego lewarowania finansowego, stosowanego przez niektóre banki, co może powodować w przyszłości destabilizację rynków finansowych.

Z powodu niedostatecznej wiedzy o ewentualnym sposobie oddziaływania tej normy wprowadzenie jej zostanie poprzedzone kilkuletnim okresem monitorowania przez władze nadzorcze i poddane stosownym modyfikacjom, zanim z początkiem 2018 r. współczynnik dźwigni stanie się elementem Filara I w ramach Bazylei III¹¹.



Rysunek 3. Współczynnik dźwigni

Źródło: T. WOLANIN, *Szok regulacyjny*, s. 175.

Regulacje Bazylea III dotyczą zasad zarządzania płynnością, które dotychczas należały do kompetencji banków i podlegały ocenie w ramach Filara II. Poza wprowadzeniem wielu zasad jakościowych, określających dobre praktyki z zakresu zarządzania płynnością, Bazylea III wprowadza dwie normy ilościowe określające minimalny poziom płynności krótkoterminowej oraz długoterminowego finansowania.

Współczynnik pokrycia płynności nakłada na banki zapewnienie, że posiadają wystarczające wysokiej jakości aktywa płynne, aby przetrzymać niepożądaną, bolesny scenariusz warunków skrajnych, trwający przez jeden miesiąc.

$$\frac{\text{Płynne aktywa wysokiej jakości}}{\text{Wpływy pieniężne netto przez 30 dni}} \geq 100\%$$

¹¹ Tamże, s. 175.

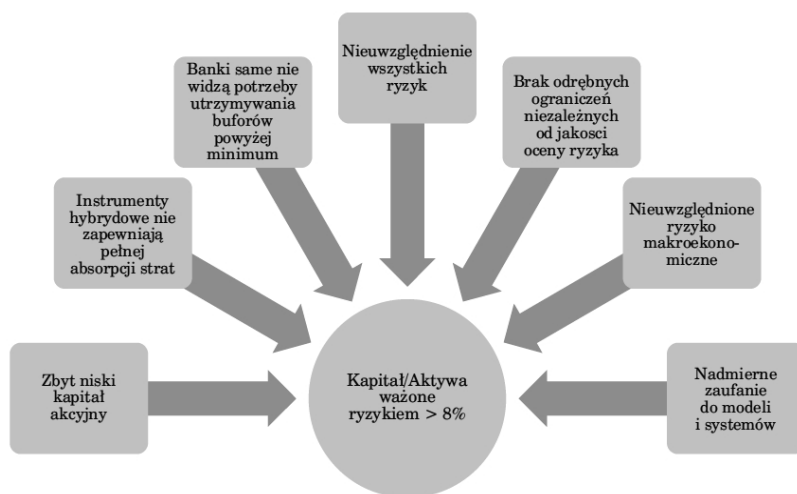
Wprowadzenie tego współczynnika do stosowania nastąpiło od 1 stycznia 2015 r. i zostało poprzedzone okresem obserwacji przez władze nadzorcze¹².

Współczynnik finansowania stabilnego netto ma na celu zobowiązanie banków do finansowania prowadzonej działalności z wykorzystaniem bardziej stabilnych źródeł finansowania.

$$\frac{\text{Wartość dostępnego stabilnego finansowania}}{\text{Wartość wymaganego stabilnego finansowania}} > 100\%$$

Potrzeba zmiany struktury zobowiązań banków polegająca na zwiększeniu udziałów długoterminowych źródeł finansowania bilansu, stanowi złożony i długotrwały proces. W związku z tym wdrożenie tego współczynnika nastąpi 1 stycznia 2018 r.

Zmiany w przepisach Bazylea III zwiększają również stopień pokrycia ryzyka poprzez wprowadzenie wyższych wymogów kapitałowych na pozycje w księdze handlowej, których ryzyko było zdaniem regulatorów niedostatecznie skwantyfikowane w rachunku wymogów kapitałowych¹³.



Rysunek 4. Przesłanki nowego podejścia do wymogów kapitałowych

Źródło: A. STOPCZYŃSKI, *Nowe aspekty*, s. 117.

¹² Tamże.

¹³ Tamże, s. 176.

Formalnie Bazylea III utrzymuje minimalną wielkość funduszy własnych na poziomie 8% aktywów ważonych ryzykiem, ale wprowadza nową klasyfikację składników funduszy własnych.

Tabela 2. Składniki funduszy własnych

Komponent kapitału	Instrumenty
Kapitał podstawowy <i>Common Equity Tier 1 (CET1)</i>	Akcje zwykłe Zysk zatrzymany
Dodatkowy kapitał podstawowy <i>Additional Tier 1 (ATI)</i>	Akcje uprzywilejowane, Instrumenty dłużne bez terminu zapadalności (<i>perpetuals</i>)
Kapitał uzupełniający <i>Tier 2 (T2)</i>	Dług podporządkowany

Źródło: A. STOPCZYŃSKI, *Nowe aspekty*, s. 122.

Nie ma w niej już kategorii *Tier 3*, tj. „kapitału krótkoterminowego”, a w kategorii „kapitał podstawowy” *Tier 1* wprowadzono różnicowanie na tzw. *Common Equity Tier 1 (CET1)*, kapitał pochodzący z emisji akcji zwykłych i zysku zatrzymanego, oraz *Additional Tier 1*, który pochodzi z emisji akcji uprzywilejowanych i długu bez terminu wymagalności (*perpetuals*). Przy okazji tego rozróżnienia podkreśla się, że jedynie CET1 może być traktowane jako składnik funduszy własnych z pełną zdolnością do absorpcji strat, gdyż w wypadku akcji uprzywilejowanych roszczenia inwestorów mogą utrudnić obniżenie zobowiązań banku względem nich proporcjonalnie do poniesionych strat. Z tego względu Bazylea III znacząco podnosi wymagany udział CET1 w funduszach własnych, ustalając jego minimalny poziom nie mniejszy niż 4,5% RWA, czyli ponad połowę minimalnego wymogu kapitałowego. Istotnemu powiększeniu ulega także wymagany udział *Tier 1* do poziomu 6% RWA, czyli *Tier 1* musi stanowić 75% wymaganego minimum.

Kapitał uzupełniający, czyli dług podporządkowany jest nadal dopuszczalny, ale uwzględniając fakt, że bufory kapitałowe mogą być tworzone wyłącznie z CET1, jego znaczenie prawdopodobnie ulegnie zmarginalizowaniu w porównaniu z obecną praktyką, wynikającą z możliwości utrzymywania do 50% funduszy własnych w postaci długu podporządkowanego.

Tabela 3. Minimalne wymogi kapitałowe według Bazylei III

Aktualnie	Minimalne nowe wymogi
<ul style="list-style-type: none"> • Całkowity kapitał/RWA > 8% • T1 > T2 • CET1 > 50%T1 	<ul style="list-style-type: none"> • CET 1 RWA > 4,5% • (CET1+ATD/RWA > 6% • (CET1+AT1 + T2)/RWA > 8%

Źródło: A. STOPCZYŃSKI, *Nowe aspekty*, s. 122.

Zaprezentowane rozwiązania powinny przyczynić się do zwiększenia stabilności kapitału banków, również banków w Polsce, skłaniając grupy bankowe do zatrzymywania zysku w jednostkach zależnych i alokacji kapitału akcyjnego.

Wydaje się, że idea narzędzia regulacyjnego, które pozwala nakazywać bankom zatrzymywanie zysków i konwertowanie ich na kapitał (CET1) oraz wykorzystywanie zgromadzonego zapasu na podtrzymywanie działalności, stanie się doktryną obowiązującą w najbliższych latach. Bazylea III wprowadza ograniczenie na poziom dźwigni finansowej w formie limitu na wielkość ilorazu funduszy własnych banku podstawowych (T1) i jego aktywów na poziomie 3%.

Nowością, w porównaniu do wcześniejszych umów bazylejskich, są wymogi płynnościowe. Obowiązywać mają dwa takie wymogi: krótko- i długoterminowy¹⁴. W propozycji bazylejskiej normą płynności krótkoterminowej jest wskaźnik pokrycia (*Liquidity Coverage Ratio* – LCR) określany jako:

$$LCR = \frac{A_L}{\Delta L_{30}},$$

gdzie: A_L – aktywa o wysokiej płynności,

ΔL_{30} – całkowity wypływ środków w ciągu 30 dni, obliczany przy założeniu sytuacji kryzysowej.

Wartość LCR nie powinna być niższa niż 1. Idea tego wskaźnika jest fundamentalna, ponieważ bank pozbawiony dostępu do jakiegokolwiek finansowania powinien być w stanie realizować wszystkie swoje zobowiązania na bieżąco w okresie nie krótszym niż 30 dni. Zdolność tę zapewnić ma posiada-

¹⁴ W. MAŁECKI, *Regulacje*, s. 168.

nie przez bank właściwego portfela aktywów o wysokiej płynności. Wymóg dotyczący płynności krótkoterminowej będzie wdrażany stopniowo od 2015 do 2019 r.¹⁵

Dla płynności długoterminowej została zaproponowana znacznie mniej przejrzysta norma *Net Stable Funding Ratio* (NSFR), określana jako iloraz dostępnej i wymaganej kwoty stabilnych pasywów. Decydujące znaczenie ma tutaj definicja stabilnych pasywów, odnosząca się m.in. do rodzaju i terminu wymagalności pasywów. Biorąc pod uwagę obecną strukturę bilansów banków oraz dostępność instrumentów długoterminowych, odnosi się wrażenie, że Bazylea III zaproponowała zbyt restrykcyjną definicję normy dla wielu grup banków oraz krajów¹⁶.

2. WPŁYW BAZYLEA III NA POLSKI SEKTOR BANKOWY

Dokonane analizy wskazują na silną pozycję polskiego sektora bankowego, który ma bezpieczną strukturę aktywów oraz kapitałów. Należy docenić działania Komisji Nadzoru Finansowego, która korzystając ze stosunkowo łagodnego przejścia Polski przez kryzys gospodarczy, nie zaniechała działań prowadzących do poprawy bazy kapitałowej polskich banków. W wypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej nasz sektor bankowy jest przygotowany na absorbowanie ewentualnych strat finansowych znacznie lepiej niż systemy bankowe większości krajów europejskich

Badanie dotyczące wpływu Bazylei III na grupę banków przeprowadzono dla Polski na podstawie skonsolidowanych danych banków na dzień 30.06.2011 (PwC, ZBP 2011). W badaniu udział wzięły 33 banki, w tym 23 banki komercyjne oraz 10 banków spółdzielczych. Suma bilansowa badanych banków wynosiła łącznie 57,87% sumy bilansowej polskiego sektora bankowego (61,09% aktywów sektora banków komercyjnych oraz 10,31% sektora banków spółdzielczych)¹⁷.

¹⁵ H. TEITELBAUM, *NSFR implementation uncertain after Basel III compromise on LCR phase-in*, "Financial Times" z 16 IX 2015.

¹⁶ A. STOPCZYŃSKI, *Nowe aspekty*, s. 125.

¹⁷ *Wpływ regulacji sektora bankowego na wzrost gospodarczy – wnioski dla Polski*, „Materiały i Studia” 2014, nr 305, s. 60.

Wyniki badania potwierdziły dobrą jakość funduszy własnych polskich banków, spełnienie wymogów dotyczących współczynnika wypłacalności i wskaźników kapitałowych.

Wszystkie badane banki utrzymują całkowity współczynnik wypłacalności powyżej wymaganego progu oraz poziom współczynnika wypłacalności na znacznie wyższym poziomie niż w krajach Unii Europejskiej. Po wdrożeniu maksymalnego bufora antycyklicznego w wysokości 2,5% – 11 banków nie spełnia współczynnika wypłacalności CET1 na poziomie 9,5% (niedobór 2 mld PLN)¹⁸.

Średni poziom współczynnika wypłacalności liczonego dla rdzennych funduszy podstawowych (CET1) stanowiłby 12,2%. Współczynnik wypłacalności liczony dla funduszy podstawowych (Tier 1) obniżyłby się z 11,2% (według obowiązujących obecnie regulacji) do 11% (po uwzględnieniu pełnego reżimu Bazylei III). Podobna byłaby wielkość obniżenia całkowitego współczynnika wypłacalności: zmniejszyłby się on średnio z 13% do 12,8%. Autorzy badania konkludują, że wdrożenie przepisów Bazylei III nie powinno mieć istotnego wpływu na pozycję kapitałową polskiego sektora bankowego. Należy mieć przy tym na uwadze, że ewentualne wprowadzenie bufora antycyklicznego spowodowałoby, że część banków odnotowałaby niedobór kapitałów.

Polskie banki osiągają dobry poziom wskaźnika dźwigni finansowej (średnio 6,8%) i wszystkie spełniają wymagane minimum 3%. Problem mogą natomiast stanowić wskaźniki płynności – konieczność rozwoju instrumentów finansowania długoterminowego. Średni poziom LCR wyniósł 127,9%, większość banków przekroczyła wymagane minimum 100% (progu tego nie osiągnęły banki reprezentujące łącznie 21% sumy aktywów badanych banków). Większe problemy rodzi wskaźnik płynności długoterminowej – średnia wartość NSFR w badanych bankach wyniosła 96,9%, a poniżej 100% odnotowały banki reprezentujące aż 56,2% sumy aktywów badanych banków.

Badanie potencjalnych skutków nowych regulacji na szerszą skalę przeprowadził UKNF. Spośród 44 banków komercyjnych, które brały udział w badaniu 14 nie osiągnęło minimum wymaganego dla miary LCR (średni wskaźnik wyniósł 150%). Przy sumie aktywów płynnych wykazanych przez badane banki na poziomie 242 mld zł do osiągnięcia przez 14 banków, ze zbyt niskim LCR, wymaganego poziomu należałoby pozyskać dodatkowo 15,5 mld aktywów płynnych (przy założeniu niezmiennych wpływów i wpływów). Spośród 44 banków komercyjnych 11 nie osiągnęło minimum wymaganego dla miary NSFR (średni wskaźnik wyniósł 107%). Brak stabilnego finansowania

¹⁸ Tamże.

do osiągnięcia przez wszystkie banki wymaganego minimum 100% wyniósł 34,3 mld zł przy kwocie stabilnego finansowania dla wszystkich badanych banków w wysokości 653 mld zł. Problem wypełnienia nowych norm płynności może być większą bolączką dla banków spółdzielczych. Wynika to z nieprzyjaznej dla banków spółdzielczych i zrzeszających (funkcjonujących w obecnej formule zrzeszeń) definicji tych wskaźników (traktowania lokat banków zrzeszonych).

Obydwa wymienione wyżej badania prezentują dane historyczne (2011 r.) i uwzględniają jedynie część sektora bankowego, jednak dają ogólne wyobrażenie o stanie przygotowań polskich banków do wdrożenia nowych regulacji. Warto też zaznaczyć, że w ciągu ostatnich lat sytuacja kapitałowa systematycznie poprawiała się. Na koniec pierwszego kwartału 2013 r. średni współczynnik wypłacalności wynosił 15,4% (15,5% w bankach komercyjnych, 13,9% w bankach spółdzielczych), a współczynnik dla funduszy własnych podstawowych 14,0% (14,0% w bankach komercyjnych, 13,1% w bankach spółdzielczych), co było rezultatem istotnego wzrostu kapitałów własnych (głównie w formie zysków zatrzymanych), przy równoczesnym niewielkim przyroście wymogów kapitałowych. W dalszym ciągu jednak w wypadku części banków konieczne jest wzmocnienie bazy kapitałowej. Równocześnie banki miały dobrą sytuację w zakresie bieżącej płynności, a konieczny jest wzrost stabilności źródeł finansowania w celu wypełnienia norm płynności długoterminowej¹⁹.

Biorąc pod uwagę aktualne poziomy średnie współczynnika wypłacalności dla sektora bankowego w Polsce, które wynosiły 13,5% w wypadku banków komercyjnych oraz 12,9% w wypadku banków spółdzielczych (dane na 31.10.2011) autorzy uważają, że krajowy sektor bankowy nie będzie potrzebował istotnego dokapitalizowania. Udział funduszy podstawowych, uwzględniających pomniejszenia w całości funduszy własnych, był bardzo wysoki i wynosił odpowiednio 87,4% w bankach komercyjnych oraz 93,9% w bankach spółdzielczych, co gwarantuje wysoką jakość składników funduszy własnych sektora bankowego w Polsce. Należy zwrócić uwagę na sytuację banków spółdzielczych, których fundusze udziałowe mogą według regulacji Bazylea III być zaliczone do tzw. pierwszej kategorii i mogą być traktowane jako fundusze niestabilne. Szacowane duże braki funduszy własnych w bankach z krajów Wspólnoty Europejskiej, będących właścicielami sporej części sektora bankowego w Polsce, oraz przewidywane trudności w podniesieniu kapitałów może

¹⁹ Tamże, s. 62.

przyczynić się do zmiany polityki wypłaty dywidend przez banki polskie. Ponadto Bazylea III może spowodować przyspieszenie konsolidacji sektora bankowego w Polsce. Część grup bankowych, będących właścicielami banków polskich, będzie musiała je odsprzedać celem poprawy własnej bazy kapitałowej lub sytuacji płynnościowej.

Problemy ze spełnieniem wymogów kapitałowych Bazylea III dotyczyć mogą niektórych banków spółdzielczych. Instytucje te zwykle mają problem z uzyskaniem finansowania od swoich właścicieli, dlatego wprowadzanie tych przepisów może wywołać w najbliższym czasie falę konsolidacji. Konsekwencją tego rodzaju procesów jest zmniejszenie liczby podmiotów funkcjonujących na rynku, co w prostej linii prowadzi do mniejszej konkurencji między bankami. Zjawisko takie jest niepomyślne również ze względu na zwiększenie ryzyka w wypadku wystąpienia kryzysu. Jak pokazują wyniki prowadzonych badań, kraje wspierające konkurencję w sektorze bankowym są mniej narażone na ryzyko wystąpienia kryzysu bankowego. Paradoksalnie zatem regulacje, których jednym z celów miało być wsparcie bezpieczeństwa systemu finansowego, w pośredni sposób przyczynić się mogą do jego zagrożenia w wypadku wzrostu tendencji koncentracyjnych²⁰.

PODSUMOWANIE

Celem Bazylei III była poprawa efektywności sektora bankowego w zakresie absorpcji szoków wynikających z gwałtownego pogarszania się sytuacji ekonomicznej i redukcja ryzyka rozprzestrzeniania się efektów z sektora bankowego na realną gospodarkę. Bazylea III stanowi odpowiedź na niedostatki regulacyjne w zakresie kapitału, lewaru i płynności banków. Bazylea III pozabawia banki swobody danej przez Bazyleę II i ma spowodować skurczenie się sektora finansowego – do proporcji z sektorem realnym²¹.

Regulacje Bazylea III będą miały wpływ zarówno na światową gospodarkę, jak i na sektor bankowy, z tym że skala wpływu różni się istotnie pomiędzy poszczególnymi krajami. Według szacunków w krótkim czasie regulacje ostrożnościowe spowodują obniżenie dynamiki wzrostu PKB światowej gospodarki na skutek wzrostu oprocentowania kredytów oraz ograniczenia dostępności

²⁰ T. WOLANIN, *Szok regulacyjny*, s. 262.

²¹ K. KALICKI, *Wpływ Bazylei III/CRD4 na sytuację sektora bankowego*, <http://alterum.pl/wplyw-regulacji-na-sektor-bankowy> (dostęp: 15.09.2015).

kredytów przez banki. Długoterminowo regulacje powinny prowadzić do zwiększenia stopy wzrostu PKB na skutek zapobiegania kryzysom finansowym, z tym że ten efekt będzie musiał być zweryfikowany²².

Jak pokazują przytoczone badania, sektor bankowy w Polsce jest dobrze przygotowany do nowych regulacji, mając średni współczynnik wypłacalności na poziomie 13,5%. Największym wyzwaniem dla polskich banków będzie wypełnienie nowych norm płynności, które w przeciwieństwie do aktualnie obowiązujących w Polsce zakładają sztywno określone wagi. Biorąc pod uwagę brak rozwiniętego rynku długoterminowych dłużnych papierów wartościowych emitowanych przez banki, zauważymy, że niektóre banki mogą mieć trudności w pozyskaniu finansowania z terminem powyżej 1 roku, co w krańcowych wypadkach może doprowadzić do konieczności ograniczenia długoterminowego finansowania zarówno dla osób fizycznych, jak i dla przedsiębiorstw.

Trzeba również pamiętać o kosztach (które mogą być znaczące) wdrożenia nowych regulacji przez banki. Może to negatywnie wpłynąć na rentowność niektórych banków, w szczególności średnich i małych, w tym z sektora spółdzielczego²³.

Wskazując na ogólne skutki wprowadzenia większości nowych regulacji ostrożnościowych, należy zauważyć, że konsekwencje uchwalenia obowiązku przestrzegania norm płynności przez banki muszą być relatywnie poważniejsze niż w wypadku innych regulacji, gdyż tego typu rozwiązania regulacyjne będą wdrażane po raz pierwszy. Dotychczas nie nakładano na banki obowiązku przestrzegania ilościowych norm płynności, stąd zmiana podejścia regulatora w tym zakresie musi być widoczna i znacząca. Warto także zwrócić uwagę, że poziom możliwego oddziaływania ilościowych norm płynności dla banków będzie zależeć od zmian, jakie mogą zajść w strukturze sektora bankowego w Polsce. Wdrożenie tych norm bowiem wywołać falę zmian w strukturze banków, polegającą na łączeniu się niektórych instytucji finansowych dla potrzeb m.in. łatwiejszego wypełnienia nowych norm.

Postanowienia dyrektywy w odniesieniu do kapitałów i płynności spowodują konieczność zmiany dotychczasowego modelu bankowości spółdzielczej w Polsce²⁴. Charakterystyczna definicja aktywów płynnych i stopy odpływu

²² T. WOLANIN, *Szok regulacyjny*, s. 185.

²³ Tamże.

²⁴ A. JAKUBIAK, *Wpływ Bazylei III i innych nowych regulacji unijnych i polskich na politykę kredytową i sytuację instytucjonalną sektora bankowego w Polsce*, Warszawa: KNF 2012, kwiecień.

depozytów międzybankowych powoduje, że banki spółdzielcze będą zmuszone wprowadzić zmiany instytucjonalne w zakresie współpracy w zrzeszeniach. Istnieje w tym zakresie kilka potencjalnych rozwiązań, a nadzór bankowy stoi na stanowisku stworzenia w bankowości spółdzielczej systemu ochrony instytucjonalnej. Same banki spółdzielcze nie oceniają pozytywnie tego rozwiązania, obawiając się utraty swojej niezależności, będącej dużym atutem rynkowym oraz obawiając się kondycji ekonomicznej banków zrzeszających²⁵. Autor jednak stoi na stanowisku, że regulacje Bazylei III wymuszają na bankach spółdzielczych niezbędną konsolidację, co w efekcie przełoży się na wzmocnienie pozycji sektora spółdzielczego w bezpośredniej konkurencji z bankami komercyjnymi.

BIBLIOGRAFIA

- JAKUBIAK A.: Wpływ Bazylei III i innych nowych regulacji unijnych i polskich na politykę kredytową i sytuację instytucjonalną sektora bankowego w Polsce, Warszawa: KNF 2012, kwiecień.
- KALICKI K.: *Wpływ Bazylei III/CRD4 na sytuację sektora bankowego*, <http://alterum.pl/wplyw-regulacji-na-sektor-bankowy> (dostęp: 15.09.2015).
- MAŁECKI W.: Regulacje sektora bankowego, „Prace i Materiały Instytutu Rozwoju Gospodarczego Szkoły Głównej Handlowej” 2014, nr 94.
- STOPCZYŃSKI A.: Nowe aspekty jakości nadzorczej w projekcie „Bazylea III”, „Bezpieczny Bank” 2012, nr 3(48).
- TEITELBAUM H.: NSFR implementation uncertain after Basel III compromise on LCR phase-in “Financial Times” z 16 IX 2015.
- To end all crises? Implementing Basel III In the European Union. A position paper on CRDIV/CRR, “Finance Watch” 2012, February.
- WALIGÓRA T.: “International Business and Global Economy” 2013, nr 32.
- WOLANIN T.: Szok regulacyjny a konkurencyjność i rozwój sektora bankowego, red. S. Kasiewicz, L. Kurkliński, Warszawa: Fundacja WIB 2012.
- Wpływ regulacji sektora bankowego na wzrost gospodarczy – wnioski dla Polski, „Materiały i Studia” 2014, nr 305.
- ŻUKOWSKI M., ŻUKOWSKA H.: Reasons for financial crises in the context of the mortgage market crisis, “Central European Review of Economics & Finance” 2011, nr 1.

²⁵ *Wpływ regulacji*, s. 183.

WPLYW REGULACJI BAZYLEA III
NA SEKTOR BANKÓW SPÓŁDZIELCZYCH W POLSCE

Streszczenie

Celem artykułu jest dokonanie analizy wpływu regulacji Bazylea III na sektor banków spółdzielczych w Polsce. Realizując taki cel, najpierw dokonano charakterystyki wymienionych regulacji, następnie przedstawiono wyniki badań. Przeprowadzone rozważania pokazują, że regulacje Bazylei III wymuszają na bankach spółdzielczych niezbędną konsolidację, co w efekcie przełoży się na wzmocnienie pozycji sektora spółdzielczego w bezpośredniej konkurencji z bankami komercyjnymi.

Słowa kluczowe: Bazylea III, banki spółdzielcze.

IMPACT OF BASEL III
ON THE SECTOR OF CO-OPERATIVE BANKS
IN POLAND

Summary

The aim of the article was to examine the impact of the Basel III regulations on the sector of co-operative banks in Poland. First, the regulations were characterized and the outcomes presented. The considerations indicate that the Basel III regulations will force co-operative banks to become consolidated, which will result in a strengthened position of the co-operative banking sector in direct competition with commercial banks.

Key words: Basel III, co-operative banks.

Translated by: Tomasz Palkowski